

The Classification of Exonyms. Proceedings of the 21st UNGEGN Working Group on Exonyms Meeting, Riga, 24–26 September 2018 [Az exonimák osztályozása. Az UNGEGN exonimákkal foglalkozó munkacsoportja 2018. szeptember 24–26 között, Rigában megtartott 21. megbeszélésének előadásai]

Szerkesztők: ALLISON DOLLIMORE – KOHEI WATANABE. Name & Place: Contributions to Toponymic Literature and Research 8. Verlag Dr. Kovač, Hamburg, 2019. 204 lap

1. A PETER JORDAN és PAUL WOODMAN által szerkesztett, a helynévkutatás sajátos kérdéseit vizsgáló könyvsorozat¹ 8. kötete az exonimák osztályozásának kérdéskörével foglalkozik.

Az előszóból (3–4) megtudjuk, hogy megalakulásakor az UNGEGN exonimákkal foglalkozó munkacsoportjának célja az exonimák osztályozása és egyúttal a használatban lévő exonimák számának csökkentése volt. A téma vizsgálata és kutatása azonban rávilágított a földrajzi nevek kulturális örökségszerű minőségére, valamint az őshonos és kisebbségi nyelvű toponimák népszerűsítésének szükségességére, így az exonimák osztályozásának kidolgozása időközben igen összetett kérdéssé vált.

A tanulmányok tematikus csoportosításával a szerkesztők három fejezetre tagolták a kötetet. Az első fejezet tanulmányai bemutatják az UNGEGN eddigi, az exonimák osztályozását érintő gyakorlati megoldásait, valamint megismerkedhetünk a szlovénben, az észtben és egyes kelet-ázsiai nyelvekben használatos exonimáknak az osztályozásával. A második fejezetben az exonimák használatának néhány nemzeti nyelvhez köthető mintáját ismerhetjük meg (pl. a magyar és horvát exonimák változásának diakrón vizsgálatát; az ukrainai földrajzinév-standardizáció exonimákat érintő eljárásait; az exonimák osztályozási nehézségeit a núbiai, az arab és a cseh nyelvben). A harmadik fejezetben exonimákat vizsgáló, de az osztályozásukhoz szorosan nem köthető tanulmányokat olvashatunk.

2. A kötet első fejezete (7–66) öt tanulmányt tartalmaz, melyek az exonimák osztályozásának néhány bevett gyakorlatát ismertetik. Elsőként PAUL WOODMAN az exonimák kategorizációjának és osztályozásának nehézségeit mutatja be (pl. az *exonima* mint ernyőterminus különféle toponímiai alkategóriákat foglalhat magában; az exonimák osztályozása több, egymástól különböző szempontrendszer alapján is lehetséges) (9–24). Az exonimák osztályozásának általános problémái után néhány nemzeti exonimahasználati és -kategorizációs gyakorlatot ismerhetünk meg. DRAGO KLADNIK és MATJAŽ GERŠIČ a szlovén exonimák helynévtárából² vett példákon keresztül szemlélteti az abban alkalmazott kategorizációs sémákat (25–49). PEETER PÄLL az észtben használatos exonimák kategorizációjának három lehetséges módját mutatja be (az exonimák írásformája alapján, ezt kiegészítő alternatív, gyakorlati megfontolások alapján és az exonimák nyelvi státusza

¹ A sorozat korábbi köteteinek ismertetését l. *Névtani Értesítő* 2016. 38: 259–264; 2018. 40: 249–252; 2019. 41: 204–207.

² *The Gazetteer of Slovenian Exonyms*. <http://ungegn.zrc-sazu.si/Documents/THEGAZETTEER-OFSLOVENIANEXONYMS.aspx> (2020. 08. 15.)

alapján való csoportosítást) (51–55). KOHEI WATANABE a japánban használatos exonimák osztályozását és annak nyelv- és területspecifikus nehézségeit ismerteti (pl. a kandzsi és katakana írásmód együttes jelenlétét) (57–62). Végül SUNGJAE CHOO a koreaiiban használatos exonimákra vonatkozóan mutatja be osztályozási rendszerét, melynek alapjául bizonyos nyelvvalapú és földrajzi egység alapú exonimahasználati kritériumok szolgálnak (63–66).

3. A kiadvány második fejezetében, amely összesen hét tanulmányt tartalmaz, az exonimák használatának nemzeti szokásaival és néhány szabványával ismerkedhetünk meg (67–148). BÖLCSKEI ANDREA és MIKESY GÁBOR bemutatja az exonimák magyar nyelvben betöltött szerepének, státusának a változásait a 20. század elejétől egészen a 2000-es évekig, egy esettanulmánnyal is szemléltetve (67–148). IVANA CRLJENKO a horvátban meglévő exonimákat használati gyakoriságuk alapján osztályozza (élő, a hétköznapi használatból eltűnő és elavult exonimák) (83–89). IRYNA DROHUSHEVSKA és OLEH NEZHYVYI az ukrán nemzeti földrajzinév-standardizáció során megszerezett exonimákat jellemzi és osztályozza (91–95). HERMAN BELL a Szudánban beszélt núbiai nyelv veszélyeztetett státusáról és ennek földrajzi nevekre gyakorolt hatásáról ír (97–110). IRENA ŠVEHLOVÁ a cseh nyelvben használt antarktiszi helyneveket és ezek eredetét mutatja be (111–122). BOGUSLAW R. ZAGÓRSKI 1933–2002 között kiadott arab nyelvű földrajzi atlaszokból gyűjtött, észtországi, lettországi és litvániai földrajzi egységeket jelölő toponimákat mutat be és jellemez (123–144). A fejezet zárásaként PAUL WOODMAN a lett helynévhasználattal kapcsolatban fogalmaz meg egy javaslatot Lettország fennállásának századik évfordulója alkalmából (145–148).

4. A harmadik fejezet öt tanulmánya szintén Rigában elhangzott előadások anyagát ismerteti (149–204), azonban, mint az a kötet előszavából is kiderül, ezek az írások nem kifejezetten az exonimák osztályozásának kérdéseivel foglalkoznak. KERKKO HAKULINEN és SIRKKA PAIKKALA a finn exonimák tárának³ történetét és tartalmát ismerteti (151–162). SANDA RAPA a lettországi helynevek tipológiájáról, grammatikai szerkezetükről és azok változásáról ír (163–173). A núbiaiak történelmével, nyelvük jelenlegi veszélyeztetettségével, exonimáival és a megfelelő nyelvstratégia kialakításának szükségességével két szerző, RÉ PHILLIPS (175–181) és NICHOLAS PADFIELD is (183–190) foglalkozik. Végül MACIEJ ZYCH a lengyel exonimákról szól, és arról, hogy azok lokálitása hogyan tükrözi a minket körülvevő világot (191–204).

5. A kötet tematikailag jól strukturált, koherens; az előszóban ígérteteket megvalósítva három fejezeten keresztül mutatja be az exonimák osztályozásának célját és lehetőségeit, ugyanakkor a kötetben kifejtett, az exonimák osztályozását célzó megoldások nem szükségszerűen az exonimák használatának mérséklése irányába vezetnek (pl. bizonyos exonimák nemkívánatosként való besorolásával), hanem sokkal inkább a világ nyelveiben használatos exonimák természetét ismerhetjük meg általuk.

OLÁH BENCE ATTILA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3557-857X>

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

³ *Net Gazetteer. Finnish names of foreign places and their equivalents in other languages.* <http://kaino.kotus.fi/eksonymit> (2020. 08. 16.)